

81
П18

**ПАРАДИГМЫ
АНТРОПОЦЕНТРИЗМА**

Библиотечка «Саксагани»

відображення предметів та явищ за їх історичними властивостями, зв'язками і відношеннями (Г. С. Костюк).

Психічний розвиток особистості набуває своїх особливостей залежно від змісту задач, у розв'язанні яких вона включається. Характеризуючи мислення людей, треба вказувати на такі його якості, як глибина думки, її послідовність, самостійність, гнучкість і швидкість. Ці якості виступають і як індивідуально-психологічні особливості людини, що виявляються в різному співвідношенні в ньому чуттєвого і мисленого, образу і слова, крім того на психічний розвиток впливає фізичний, емоційний стан та умови праці дитини, організації її навчальної діяльності в цілому.

Учитель, який прагне керувати розвитком учнів, має продумати надзавдання уроку - як реалізувати навчальну мету з найбільшою користю для розвитку мислення кожної дитини.

Учителю належить керівна роль в формуванні теоретичного мислення, яким є індивідуально-дедуктивне мислення, що здатне переходити від часткового до загального і навпаки (В. В. Давидов). Тобто, на уроці вчитель повинен забезпечити учневі можливість вільного руху думки у двох напрямках: від абстрактного до конкретного та від часткового до загального.

КОЖУХАР О. І.

Кривий Ріг

УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ І СТАЛІНІЗМ

(деякі проблеми історіографії)

1. В сучасних умовах актуальним являється всебічне вивчення історії української інтелігенції, її ролі в розвитку культури і

духовності народу. Необхідно неупереджено висвітлити долю української інтелігенції в 20-х - поч. 50-х рр., простежити, що приніс сталінізм людям інтелектуальної праці, осягнути справжні масштаби і наслідки трагедії.

2. Термін, поняття "сталінізм" в сучасній суспільно-політичній літературі з'явився не так давно, хоч західні науковці користуються ним більше як 50 років. До середини 80-х рр. радянські історики вживали поняття "культ особи Сталіна". Починаючи з 1988 р. з'являлися перші праці Д. Волкогорова, Р. Медведєва, Л. Гордона та Е. Клопова, М. Васецького, О. Лациса та ін., в яких глибоко і всебічно розкриваються витoki, походження, суть, соціальна база і різні прояви сталінізму, його наслідки.

Вагомий внесок у вивчення проблеми сталінізму внесли українські історики, філософи, політики, публіцисти. Якщо у 1988 - 1989 рр. це були в основному публіцистичні статті в періодичній пресі, то в 1990 р. з'являються перші узагальнюючі праці Ю. Шаповала, В. Даниленка, Г. Касьянова, С. Кульчинського, Д. Табачника, О. І. Сидоренко, С. Діброви, Ю. Курносова та ін., в яких досліджувалися прояви сталінізму в різних сферах суспільного життя, його особливості і характерні риси в Україні тощо.

3. Українські історики значну увагу приділяли висвітленню історії інтелігенції України 20 - поч. 50-х рр. В роботах Г. Касьянова і В. Даниленка, Ю. Шаповала, С. Кульчинського, Д. Табачника, В. Чоповського та ін. по-новому розкриваються взаємовідносини інтелігенції та сталінізму. Автори на великому фактичному матеріалі аналізують наслідки політики тоталітарної системи щодо інтелігенції, відтворюють окремі справи проти видатних представників наукової, творчої, технічної, військової

інтелігенції, подають документальні публікації і біографічні нариси українських радянських діячів, висвітлюють наслідки масових репресій і терору.

4. Аналіз літератури показує, що зроблено перші кроки в дослідженні такої важливої і складної проблеми. Необхідна колективна і скоординована робота істориків України по створенню своєрідного мартиролога української інтелігенції, в якому будуть названі поіменно жертви сталінізму 20-х - поч. 50-х років.

КОЖУХАР В. І.

Кривий Ріг

М. С. ГРУШЕВСЬКИЙ ТА ІДЕЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

1. М. С. Грушевському в інтелектуальному середовищі України кінця ХІХ - поч. ХХ ст. належить одне з центральних місць. Видатний історик, філософ, теоретик літератури і мистецтва, етнограф, письменник, він став не просто символом української державності. В 1917 р. М. С. Грушевський взяв на себе роль батька нації і держави і практично вирішував всі проблеми, пов'язані зі створенням та існуванням Української Народної Республіки.

2. М. С. Грушевський, як і більшість українських діячів, майже до кінця 1917 р. не думав про повне відокремлення України від Росії. На початку ХХ ст. він теоретично оґрунтував ідею широкої національно-територіальної автономії України в складі федеративної демократичної Російської республіки. При цьому він вважав, що до складу України повинні ввійти всі етнічні українські землі, на яких Українська держава мала б повну внутрішню суверенність і самоврядування та окремі від російських Установчі збори (сейм) для вирішення всіх внутрішніх українських